

Fra
Gunnar Fjone
Fjone
3855 Treungen

25.04.2017

Til
Norges vassdrags- og energidirektorat – NVE

***Klovefossen og utbygging av Håtveitåi i Nissedal kommune, svar på nytt planforslag.
Høringssvar fra grunneier.***

Valget mellom å bygge ned de biologiske naturverdiene eller bruke dem til andre formål er en verdivurdering. Til nå har staten valgt å bygge ned et stort antall elver uten særlige innvendinger. Det er åpenbart at myndighetene mener de biologiske / genetiske verdiene i elvene har nær null verdi. Forskningen deler ikke dette synspunktet. En stor del av moderne medisin er funnet i naturen. *Penicillium chrysogenum* (Penicillin) er en naturlig sopp, funnet i naturen og opphav til en medisinsk sensasjon. *Tolypocladium inflatum* er en annen sopp, funnet i naturen (Hardangervidda, Norge) som også har vært en medisinsk sensasjon. En stor del av de kreftmedisinene en bruker i dag er hentet i naturen osv. Det store marerittet for medisinforskere og for menneskeheten er at en utrydder verdifulle medisinske ressurser før de er oppdaget og utnyttet. De genetiske ressurser i elver og bekker er av svært stor verdi og det må vektlegges mye høyere enn nå, når en skal vurdere om en skal bygge ned ressursene eller ikke.

Hvis en skal unngå å bygge ned større biologiske verdier enn det som er strengt tatt er helt nødvendig, må en prioriter å effektivisere de anleggene som er bygd fra før en bygger nye. Eksisterende kraftverk på Fjone har store muligheter til å effektivisere og de må gjennomføres før en bygger ned nye arealer i området. Elkraft fra vannkraft er bare en midlertidig løsning. Det vil snart komme andre kilder til elkraft som er billigere og bedre.

Staten har valgt, for alle praktiske formål, å systematisk utrydde naturtypen frittrennende elver i Norge. Særlig småkraftutbyggingen er alvorlig for naturtypen, da den omfatter store arealer, gir store naturødeleggelser, samtidig som den gir lite elkraft.

Det går en tydelig rød tråd gjennom olje og energidepartementets kommunikasjon om vannkraft. De ønsker å tøyne både norske og internasjonale lover og forskrifter til det ytterste og gjerne over det ytterste, for å få bygd ut mest mulig vannkraft på kortest mulig tid. Utbyggingene skal gjennomføres uavhengig av hva konsekvensene måtte bli for de biologiske mangfold og genetiske ressursene.

Olje- og energidepartementet (OED) har laget retningslinjene for utarbeidelse av planer som grunnlag for konsesjonsbehandling av småkraftverk. I disse retningslinjene går det fram at livet i elven ikke skal vurderes eller vektlegges i planarbeidet, med unntak for gyteområder for fisk, som er usannsynlig å finne i slike elver, ifølge veilederen. For livet rundt elvene skal det lages en liten hurtigrapport som, fra en faglig / vitenskapelig synsvinkel er helt verdiløs. Rapporten prøver å gi et inntrykk av at naturverdiene i området er kartlagt, men rapporten skal, ifølge veilederen, ikke inneholder noen egentlig kartlegging av naturverdier. Det kan i praksis skjule seg hva som helst av verdifull og uerstattelige naturverdier i områder omfattet av hurtigrapporten, uten at de kommer fram i noe dokument før verdiene er nedbygde.

NVE har selv dokumentert at disse hurtigrapporten, i tillegg til at de er dårlige, er de fulle av feil (NVE rapport 102, 2015). Biofokus har og dokumentert det samme i sitt notat 2015-24, der de skriver at

Fauns rapport, utarbeidet til og vedlagt denne konsesjonssøknaden, har unnlatt å dokumentert områder med klar naturtypeverdi og med flere arter oppført i Norsk rødliste fra Artsdatabanken. Det er alvorlig at verdifulle naturverdier ikke er dokumentert i konsesjonssøknaden, en klar mangel som må rettes opp før konsesjonssøknaden kan behandles. En ny «virkninger på biologisk mangfold» rapport må lages av noen som ikke tilpasser innholdet til oppdragsgiverens ønske, men dokumenterer de faktiske verdiene i området, som Biofokus.

Det er, ifølge bla. naturmangfoldloven §4 og §5, samfunnets plikt å verne om en rimelig andel av alle naturtyper og naturmangfold for fremtidige generasjoner. I følge samme lover §9, der det fare for irreversible skader på naturmangfoldet, skal mulig skadeomfang dokumenteres og det skal innhentes nødvendig kunnskap (på et faglig nivå som kan forsvares vitenskapelig), som dokumenterer at arter og deres genetiske mangfold blir ivaretatt på lang sikt. Staten har valgt å se vekk i fra disse bestemmelsene, da de til nå har nektet å lage en helhetlig vitenskapelig holdbar konsekvensutredning for alle vannkraftutbyggingene samlet. Arter og genetisk mangfold kan ikke forvaltes pr. småkraftutbygging, det er helt umulig både praktisk og teoretisk. Naturmangfoldloven §10 og retningslinjene fra OED krever også at sumvirkning fra mange utbygginger forvaltes i sammenheng. Sannsynligheten, sett fra et vitenskapligperspektiv, for at en mister uerstattelig genetisk ressurser med en så omfattende og systematisk utbygging av et enkelt habitat er skyhøy, og langt over det en vil vurdere som normal aktsomhet. Staten bryter klart loven ved at de er både er uaktsom og holder bevist tilbake kunnskap om de reelle konsekvensene av sin vannkraft politikk. NVE / OED må stoppe all vannkraftutbygging frem tid til at en kan dokumente at vannkraftforvaltningen er i tråd med lovgivningen og at det genetiske mangfoldet er ivaretatt på kort og lang sikt.

Forskere med kunnskap om økologiske konsekvenser av utbyggingene, er sterkt bekymret for den store belastningen på et så begrenset habitat. Vi mister et uerstattelig naturmiljø av stor verdi. Under overskriften naturtyper som kan forsvinne, nevnte Artsdatabanken spesielt ferskvannssystemer som en naturtype som tidligere var svært vanlig og som nå er under sterkt press. Det er en naturtype som har stor økologisk verdi, med et rikt dyre og planteliv i og rundt elver og vann og som representerer en verdi av stor samfunnsmessig betydning, som nå er i ferd med å gå tapt.

Forskere blir tvunget til taushet. Jeg har vært i kontakt med mange forskere som har god kunnskap om det biologiske livet i og rundt elvene. Alle vil gjerne snakke om ulempene med utbygging og uttrykker dyp bekymring for utviklingen, men ingen tør å gjøre det offentlig. I praksis får forskingsmiljøene sine oppdrag og penger fra staten eller utbyggere, og hvis de kritiserer noen av disse offentlig, risikerer de å miste oppdrag og jobber. Embetsmenn får heller ikke utnytte sitt grunnlovsfestede stillingsvern til å fremme innvendinger mot den politikken som føres. Mange tror at det bare er totalitære regimer som fører en slik politikk, men den føres i Norge også. Dette er et stort samfunnsproblem som ikke er en moderne stat verdig.

Staten vil gjerne bevare biologiske og genetiske ressurser i andre land, særlig i tropiske deler av verden, men på hjemmebane er viljen til å ta vare på Norges svært verdifulle biologiske ressurser liten. Brasil vil bygge ned sine biologiske ressurser, samtidig som de vil at Norge skal verne sine. Norge vil verne biologiske ressurser i Brasil men ikke i Norge. Begge går for kortsiktig vinning og langsiktig tap.

Det er ikke mulig å erstatte norsk genetikk med tropiske. De tropiske genene mangler viktige egenskaper som feks. vinterherdighet. Det er rart at forvaltningen av naturressurser gjør den samme feilen gang på gang. Under press fra økonomiske interesser tillater myndighetene en rovdrift på spesielle ressurser og først etter flere år begynner samfunnet å forstå konsekvensene av politikken. Samfunnet ser seg da nødt til å prøve å restaurere noe av ødeleggelsene for å redde stumpene av de verdiene som er tapt. Det er ikke mulig å restaurere natur tilbake til slik det var, de opprinnelige genressursene er tapt for alltid. Å prøve å restaurere tapte verdier er en dum strategi, det er vesentlig klokere å stoppe ødeleggelsene i tide, før ødeleggelsene blir for store.

Kunnskapen om biologiske / genetiske verdier har vokst i et stort tempo. Forskningskunnskapen har vokst så fort at en får et inntrykk av at forvaltning og politikere føler seg maktesløse og har gått til motangrep på forskningen. Stortinget har flere ganger vedtatt at forvaltninga av bl. genressurser skal baseres på vitenskapelig kunnskap, allikevel har statsråder og politikere nesten gjort til en sport å harselere med forskningskunnskap, spesielt Fremskrittspartiet utmerker seg her. En stor del av politikerne og byråkratene mener åpenbart at godt gammelt bondevett er bedre enn moderne forskningskunnskap, og de styrer da etter bondevettet og velger å legge til side den kunnskap vi faktisk har. Det er alvorlig for samfunnet. Samfunnet har aldri hatt så kraftige verktøy for å skade store naturverdier for all fremtid og da er det maktpåliggende at forvaltningskunnskapen vokser i takt med evnene til å øydelegge naturverdiene.

Elvene på sør og østlandet er særlig sterkt rammet av omfattende kraftutbygging. I dette området er selv vedtatte fredete elver ikke spart i statens og utbyggernes kamp om å bygge ut flest mulige elver på kortest mulig tid. Nissedal er en av de hardest rammede kommunene i dette området, der en nær har bygd ned 100% av elvene. På Fjonesida av Nisser er det bare en elv igjen som renner fritt. Elven ligger i et eget vassdrag, der hele vassdraget er spart for større inngrep. Det går en skogsbilvei langs deler av elven og det ligger en jakthytte og en gammel seterbu i området. Utover det er inngrepene små. Området har rikt dyreliv med villrein, elg, bever, hjort i tillegg til mange andre vanlige arter og mange rødlistede arter. Området har tidligere vært sterk berørt av sur nedbør, men er nå på bedringens veg. Samfunnet og forskningen har stor nytte av å se hvordan et ellers relativt uberørt vassdrag utvikler seg etter å ha blitt utsatt for sur nedbør over flere år. Bygger en ut vassdraget mister en denne muligheten.

Undertegnede er selv grunneier i området og grenser opp mot utbyggingsområdet. Som grunneier sliter en med tap av ressurser fra bygda til byene. Bygdene blir fraranet sine verdier, vi sitter igjen med et fallende folketall og stadig færre arbeidsplasser på tross av stor utbygging av vannkraft. Nesten ingen ting av kraft eller penger blir att i bygda, alt blir sendt til byen.

Denne bygda vi er en del av, prøver fortsatt å profilere seg på fin natur, for å lokke folk og da særlig naturvenner til bygda. Det er lite annet bygda har å lokke med. For de som sitter og ser ut vinduet kan nok naturen fremdeles se fin og intakt ut, men det er vanskelig å gå en tur uten å finne store konsekvenser av kraftutbyggingen. Særlig de med god kunnskap om natur ser de store konsekvensene av utbyggingene i den levende naturen og gleden med turen blir til ergrelse over manglende kvalitet på naturforvaltningspolitikken. Det er vanskelig å trekke natur- og turglade folk hit til bygda hvis de ergrer seg mer enn gleder seg på turene.

Den eneste muligheten er har nå for å gå tur uten å se skadevirkningene av kraftutbygging er i området rundt Håtveitåi. Så fra en grunneier, innbygger og naturentusiast er dette en siste bønn om å spare den siste elva, en flik av fordums naturrikdom og en bit av det mest verdifulle en har på jorda, levende natur med bare mindre spor av mennesker.

Gunnar Fjone